

Initiatiefvoorstel

Stimulering grijs- en regenwatersystemen

" We hebben in Nederland de hoogste kwaliteit drinkwater ter wereld en dat gebruiken we om ons toilet mee door te spoelen. Dat is natuurlijk totale waanzin."

*– Andy van den Dobbelsteen,
hoogleraar Duurzaamheid aan de TU Delft*

Voldoende drinkwater is niet meer vanzelfsprekend

De toenemende droogte en stijgende vraag naar drinkwater zet de drinkwaterwinning onder druk. In mei 2015 liet de Vewin, de vereniging van drinkwaterbedrijven, weten dat goed en voldoende drinkwater niet meer vanzelfsprekend is. De vraag naar drinkwater in Nederland stijgt door klimaatverandering en bevolkingsgroei. Volgens drinkwaterbedrijf Vitens zal de watervraag in 2040 met dertig procent gestegen zijn. Daarnaast verslechtert de kwaliteit van het water ook nog, door vervuiling vanuit de industrie, landbouw en huishoudens. Vewin stelt dat het tijd is om in te grijpen, zodat er straks aan een grotere watervraag kan worden voldaan. Het vraagt onder andere om veel meer aandacht voor duurzaam omgaan met schoon drinkwater.

We zien deze noodzaak steeds meer in het dagelijks leven. De zomer van 2022 was wederom een droge zomer waarin weinig regen is gevallen: op 3 augustus was sprake van een 'feitelijk watertekort'. Voor het eerst sinds 2018 werd het Managementteam Watertekorten (MTW) bijeen geroepen, waarin vertegenwoordigers van Rijkswaterstaat, waterschappen, drinkwaterbedrijven, provincies en drie ministeries mogen besluiten over maatregelen die meerdere regio's treffen of zelfs landelijk zijn. Door de verdringingsreeks (waarin geregeld is welk watergebruik prioriteit krijgt) kwam de drinkwatervoorziening nog niet in gevaar, maar minister Harbers heeft alle Nederlanders wel gevraagd om 'goed na te denken of ze hun auto moeten wassen of hun opblaaszwembadje helemaal moeten vullen.' Ook individuele drinkwaterbedrijven vragen hun afnemers regelmatig om zuinig te zijn met het gebruik van drinkwater. Op 19 juli, de tweede tropische dag van deze zomer, zag Vitens het waterverbruik flink toenemen en riep daarom op tot verantwoord gebruik. Ook ons eigen PWN voert onder de naam 'Elke druppel telt'¹ een campagne om drinkwater te besparen.

¹ <https://www.pwn.nl/elke-druppel-telt>

Op de langere termijn zijn er grote zorgen over de beschikbaarheid van drinkwater. Op 25 september 2022 sloeg Vewin opnieuw alarm over de verwachte knelpunten in de drinkwatervoorziening in de toekomst. Uit een onderzoek van Deltares blijkt dat onze drinkwatervoorziening kwetsbaar is voor klimaatverandering. Door het gebrek aan neerslag daalt de grondwaterstand, en door lage waterstand in de rivieren wordt het lastiger om water uit de rivieren in te laten.²

Het gebruik van drinkwater voor industrie en datacenters is een andere factor die mogelijk invloed heeft op de drinkwatervoorziening. Dit punt wordt onderkent in het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027³, waarin staat dat in de komende tijd onderzoeken worden gedaan naar de omvang, de potentiële groei, risico's en kansen van koelwatergebruik door datacentra.

Waterbesparing door huishoudens kan een bijdrage leveren

Om de beschikbaarheid van voldoende drinkwater zeker te stellen, vragen drinkwaterbedrijven de overheid om meer ruimte voor innovaties, zoals het winnen van drinkwater uit zeewater of brak grondwater. Daarnaast sturen de drinkwaterbedrijven aan op meer gebruik van regenwater en recycling van water. Dat is een logische stap, want van de 128 liter water die elke Nederlander per dag verbruikt, dient slechts 2 procent voor drinken en koken. De rest gaat op aan douchen, het doorspoelen van de wc en het wassen van kleding.

Vermindering van het gebruik van drinkwater zorgt bovendien voor een vermindering van de energie die nodig is om het water te zuiveren. Dit levert daarmee ook een bijdrage aan de energiebesparings- en klimaatdoelen van de provincie.

Het is goed mogelijk binnen een huishouden de vraag naar drinkwater met 45 tot 50% verminderen zonder verlies van comfort. Er zijn verschillende mogelijkheden om drinkwater te besparen. Er kan worden ingezet op de opvang van regenwater en daarnaast zijn er mogelijkheden voor het hergebruik van grijswater binnenshuis.

Opvang regenwater

Door middel van een regenwaterzak in de kruipruimte kan regenwater gebruikt worden voor de wasmachine, het doorspoelen van het toilet en het besproeien van de tuin. Het is voor bestaande woningen die beschikken over een kruipruimte, een goede mogelijkheid om drinkwater te besparen. Er zijn hiervoor verschillende gecertificeerde systemen beschikbaar. Dit is een goede mogelijkheid om drinkwater te besparen die zowel toegepast kan worden bij nieuwbouw als in bestaande woningen.

Gebruik van regenwater in plaats van drinkwater kan ook gerealiseerd worden door het installeren van regentonnen of een directe opvang van regenwater in het spoelreservoir.

Hergebruik grijswater

Er kan ook drinkwater bespaard worden door het douche- en wasmachinewater te hergebruiken binnenshuis, nadat het in het eigen huis is gezuiverd. Ook hiervoor zijn er

² <https://www.voordewereldvanmorgen.nl/artikelen/drinkwater-niet-langer-vanzelfsprekend-door-klimaatverandering>

³ https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Water_Bodem/Regionaal_Waterprogramma_Noord_Holland_2022_2027

gecertificeerde en succesvolle systemen op de markt. Omdat de aanleg van het leidingwerk wat meer vraagt dan bij een systeem voor regenwateropvang, zou deze manier van besparen het beste in nieuwbouwwoningen kunnen worden toegepast, of bij een grootschalige renovatie. Daarnaast is dit een geschikte oplossing voor woningen waar geen kruipruimte aanwezig is om een waterzak in te leggen.

Voor beide oplossingen is een aanpassing van het leidingwerk in huis noodzakelijk. De toiletten, buitenkranen of wasmachines moeten immers gevoed worden vanuit het regenwaterreservoir of de zuiveringsinstallatie. Bij nieuwbouwwoningen is het aanleggen van een zogenaamd “dubbel leidingsysteem” tegen zeer beperkte kosten te realiseren.

Een aandachtspunt is het mogelijke risico voor de volksgezondheid; als grijs water in aanraking komt met drinkwater en mensen dit binnenkrijgen kunnen mensen ziek worden. De in Nederland verkrijgbare installaties moeten daarom voldoen aan verschillende keurmerken en bevatten beveiligingen die voorkomen dat beide soorten water met elkaar in aanraking komen. Ook is wettelijk geregeld dat grijs water alleen gebruikt mag worden voor de aansluiting van het toilet.⁴ In communicatie over dit soort systemen zal ook aandacht besteed moeten worden aan het voorkomen van foutaansluitingen.

Provinciale betrokkenheid bij het thema

De provincie is op verschillende manieren betrokken bij deze problematiek. Allereerst is de provincie eigenaar van het waterleidingbedrijf PWN. Als eigenaar is zij medeverantwoordelijk voor de beschikbaarheid van voldoende en betaalbaar drinkwater op de lange termijn. Naast maatregelen om extra te kunnen produceren, zoals bijvoorbeeld genoemd op pagina 28 van het “Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027”, kan huishoudelijke waterbesparing bijdragen aan een goede afstemming tussen vraag en aanbod.

In het regionaal waterprogramma wordt ook de provinciale inzet rondom de *waterbalans* genoemd, het evenwicht tussen de onttrekking en aanvulling van grondwater. Een van de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) is dat het grondwater, en met name het zoete grondwater, duurzaam wordt gebruikt. Voorraden mogen niet uitgeput raken. Wanneer er teveel grondwater wordt onttrokken leidt dit tot verdroging of tot het omhoog komen van zout water uit de diepe ondergrond (verzilting). Vermindering van gebruik kan een bijdrage leveren aan een positieve waterbalans.

Een derde link met het provinciale beleid is klimaatadaptatie. In het Bestuursakkoord Klimaatadaptatie (2018) hebben overheden afgesproken dat zij met elkaar klimaatadaptatie en waterrobuust inrichten vanaf 2020 meenemen in het eigen beleid en hier ook gezamenlijk naar handelen. De provincie Noord-Holland heeft dit uitgewerkt in een notitie “Klimaatadaptatie Noord-Holland: bouwstenen voor de provinciale aanpak” en een bijbehorende website.⁵ De provincie zet onder andere in op ondersteuning en het inbrengen van klimaatadaptatie bij haar beleid en haar projecten en programma’s over de

⁴ <https://www.drinkwaterplatform.nl/waterbesparing-bij-woningbouw-5-tips/>

⁵ <https://nota.noord-holland.nl/klimaatadaptatie/klimaatadaptatie-noord-holland/klimaatadaptatie-noord-holland/>

bebouwde omgeving. Opvang van regenwater vormt een bijdrage aan klimaatadaptatie, omdat het tijdens hevige buien het regenwater buffert.

Mogelijke acties van de provincie

De provincie kan op veel verschillende manieren een bijdrage leveren aan de stimuleren van alternatieve watersystemen en daarmee de reductie van het gebruik van drinkwater. Onderstaande lijst biedt een overzicht van de mogelijke acties die de provincie zou kunnen uitvoeren.

- De provincie kan gemeenten adviseren over het stimuleren van de toepassing van grijs- en/of regenwatersystemen door inwoners, bijvoorbeeld door advies over het opzetten van gemeentelijke subsidieregelingen. Dit kan via het Servicepunt Duurzame Energie⁶, dat in opdracht van de provincie nu al ondersteuning biedt aan gemeenten en andere betrokkenen bij de transitie van de gebouwde omgeving.
- De provincie kan zelf een subsidieregeling aanbieden voor de toepassing van regen- en/of grijswatersystemen.
- De provincie kan verzoeken dat in de regionale woonakkoorden afspraken worden opgenomen over het stimuleren van regen- en/of grijswatersystemen, of de aanleg van een dubbel leidingsysteem bij nieuwbouwwoningen.
- De provincie kan een communicatiecampagne initiëren, bijvoorbeeld online en/of door middel van het verspreiden van informatie onder aanvragers van bouwvergunningen bij gemeenten, om burgers op de hoogte te stellen van de mogelijkheden omtrent grijs- en/of regenwatersystemen.
- De provincie kan bij nieuwe infrastructuurprojecten of bij grootschalige aanpassing van infrastructuur onderzoeken hoe regenwateropvang daar onderdeel van kan zijn, en onderzoeken hoe regen- en/of grijswatersystemen kunnen worden geïmplementeerd in haar eigen vastgoed.
- De provincie kan terreinbeherende organisaties ondersteunen in het implementeren van regen- en/of grijswatersystemen in de gebieden die zij beheren en de daarop aanwezige bebouwing.
- De provincie en gemeenten kunnen bij bedrijven die veel water verbruiken aandringen op het toepassen van waterhergebruik. Dit kan worden geïmplementeerd als nadere invulling van het Energiebesparingsakkoord Noord-Hollandse bedrijven 2022-2025, waarin de provincie met gemeenten hebben uitgesproken om gebruik te willen maken van “innovatief en stimulerend toezicht ... waarbij ondernemers geholpen worden om energie te besparen”.
- Goede voorbeelden van waterhergebruik, zoals die bijvoorbeeld bestaan in de agrarische sector, in communicatie voor het voetlicht te brengen.

Goede voorbeelden elders

Klimaatadaptatie en het zorgen voor de beschikbaarheid van voldoende drinkwater zijn op veel plekken een belangrijk onderwerp. In Vlaanderen is het sinds lange tijd verplicht om bij de bouw van een woning een regenwaterput te installeren. Bij nieuwbouw of herbouw van eengezinswoning met een oppervlakte groter dan 40 m², moet het volume van de regenwaterput minstens 5000 liter zijn.

⁶ <https://www.servicepuntduurzaamenergie.nl/>

In Zwolle is een rotonde aangelegd waarvan het midden tegelijk dienstdoet als regenwateropvang voor piekbuien.

Vitens heeft in januari vorig jaar een oproep gedaan om in Nederland wettelijk te verplichten dat nieuwe woningen waterbesparend zijn.⁷

In Amsterdam is in 2021 de Hemelwaterverordening vastgesteld. Deze verordening verplicht dat bij nieuwbouw het regenwater op eigen perceel wordt opgevangen en verwerkt. De regels gelden nu ook voor ingrijpende verbouwingen, zoals transformatie van kantoren naar woningen, of het aanleggen van een extra verdieping op of onder een gebouw.

Voorstel

Op basis van de lijst met mogelijk acties vanuit de provincie, het huidige beleid en de bestaande taken van de provincie doen we het volgende voorstel.

Provinciale Staten willen dat de provincie als 100% aandeelhouder van het grootste drinkwaterbedrijf in Noord-Holland aanjager wordt van innovatie op het gebied van drinkwaterbesparing.

Provinciale Staten besluiten daarom GS opdracht te geven:

- De opdracht aan het Servicepunt Duurzame Energie uit te breiden met het stimuleren van de toepassing van grijs- en/of regenwatersystemen door inwoners, bijvoorbeeld door gemeenten advies te geven over het opzetten van gemeentelijke subsidieregelingen.
- Zich in te spannen dat in de regionale woonakkoorden afspraken worden opgenomen over het stimuleren van regen- en/of grijswatersystemen, of de aanleg van een dubbel leidingsysteem bij nieuwbouwwoningen.
- Een communicatiecampagne te initiëren om burgers op de hoogte te stellen van de mogelijkheden omtrent grijs- en/of regenwatersystemen en goede voorbeelden te delen.
- Bij alle infrastructuurprojecten of bij grootschalige aanpassing van infrastructuur op het provinciale areaal te onderzoeken hoe regenwateropvang daar onderdeel van kan zijn.
- Te inventariseren of en hoe regen- en/of grijswatersystemen kunnen worden geïmplementeerd in het provinciale vastgoed.
- Te onderzoeken of waterhergebruik kan worden geïmplementeerd als nadere invulling van het Energiebesparingsakkoord Noord-Hollandse bedrijven 2022-2025.
- Bij de uitvoering van bovenstaande waar nuttig of nodig samen te werken met de waterschappen.

Joke Hoogendoorn – duocommissielid NLG,
Michel Klein – statenlid
fractie ChristenUnie

⁷ <https://www.gelderlander.nl/arnhem/oproep-vitens-maak-waterbesparende-nieuwbouw-wettelijk-verplicht~abd9423f/>